

جلد سوم

اصول وافی

اصول اخلاق

مرحوم آية الله حاج شيخ محمد علي شرة

(امام جمعه سابق مراغه)

سرشناسه	: شرقی، محمدعلی، ۱۳۰۳، ۱۳۷۷.
عنوان و نام پدیدآور	: اصول وافی / تألیف محمدعلی شرقی.
مشخصات نشر	: تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۵۴۴ ص.
شابک	: (ج. ۳) 978-964-440-478-8 دوره 978-964-440-479-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا.
یادداشت	: ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۷۲).
یادداشت	: ج. ۴ (چاپ اول: ۱۳۹۲) (فیبا).
یادداشت	: کتابنامه.
مندرجات	: ج. ۱. اصول عقائد - ج. ۲. اصول احکام. - ج. ۳. اصول اخلاق. - ج. ۴. اصول اخلاق.
موضوع	: شیعه -- اصول دین.
موضوع	: شیعه -- عقاید.
رده بندی کنگم	: ۱۳۷۱ ۶الف۴ش/۵/ BP۲۱۱
رده بندی دیسی	: ۲۹۷/۴۱۷۲
شماره کدبشناس ملی	: ۱۱۰۶-۷۱م

تهران - خیابان پامنار - بنی هاشم - پلاک ۱۲
 تلفن: ۳۳۹۱۶۹۴۴
 فروشگاه ۱: تهران - بازار سلطانی - طبقه اول - پلاک ۲۹
 تلفن: ۵۵۶۲۰۴۱۰ - ۵۵۶۲۷۴۴۹
 فروشگاه ۲: تهران - خیابان انقلاب - بازارچه کتاب - پلاک ۱۰
 تلفن: ۶۶۴۰۸۴۴۱

اصول وافی (جلد ۳) اصول اخلاق

نویسنده: مرحوم آیه الله حاج شیخ محمد علی شرقی (امام جمعه سابق مراغه)

- چاپ اول: ۱۳۹۸ ش.
- تعداد صفحات: ۵۴۴ ص، وزیری.
- تیراژ: ۵۰۰ نسخه
- لیتوگرافی: لوح محفوظ
- چاپ: گلبان
- ناشر: دارالکتب الاسلامیه
- شابک: 978-964-440-478-8 / 978-964-440-479-5
- شابک دوره: 978-964-440-479-5 / 978-964-440-479-5
- حق چاپ برای ناشر محفوظ است
- قیمت: ۶۰۰۰۰۰ ریال

فهرست

۱۳	● مقَدِّمه
۱۵	اصل ۱- طبابت نفس
۱۷	اصل ۲- شناختن نفس
۱۸	اصل ۳- راه شناخت نفس
۲۱	اصل ۴- دو بعد جسمانی و نفسانی
۲۳	اصل ۵- علت فراموشی نفس
۲۴	اصل ۶- عقل، نفس، هوی
۲۷	اصل ۷- حقیقت روح
۲۹	اصل ۸- حقیقت عقل
۳۱	اصل ۹- حقیقت نفس
۳۴	اصل ۱۰- معنی نفس و روح و عقل و قلب
۳۸	اصل ۱۱- انسان جاودانی
۴۳	اصل ۱۲- فضیلت انسان
۴۶	اصل ۱۳- اجتماع و افتراق نفس و بدن
۴۸	سخن گفتن پیامبر با مردگان بدر
۵۲	اصل ۱۴- فراموشی نفس
۵۵	یادآوری نفس

۵۸	اصل ۱۵- بیداری و غفلت نفس
۶۲	عوامل بیداری نفس
۶۵	اصل ۱۶- صحت و بیماری نفس
۷۱	اصل ۱۷- حیات و مرگ نفس
۷۶	اصل ۱۸- تعریف علم اخلاق
۷۸	نقش بستن اخلاق در نفس
۸۰	اخلاق و دین
۸۵	اصل ۱۹- غایت علم اخلاق
۹۳	اصل ۲۰- فزایلت علم اخلاق
۹۹	اصل ۲۱- بربره انسان
۱۰۱	اصل ۲۲- علل بیماری‌های قلب
۱۰۳	اصل ۲۳- حقیقت سن حال و سوء خُلق
۱۰۶	اصل ۲۴- رکن‌های چهارگانه اخلاق
۱۰۷	ریشه‌های تمامی اخلاق
۱۱۱	اصل ۲۵- اعتدال قوای نفس
۱۱۱	حکمت آفرینش شهوت و غضب
۱۱۳	اصل ۲۶- قابل تغییر بودن اخلاق انسان
۱۱۸	اصل ۲۷- اسباب اخلاق نیک و بد
۱۲۲	اصل ۲۸- علاقه میان نفس و جوارح
۱۲۶	اصل ۲۹- راه تهذیب اخلاق
۱۳۱	اصل ۳۰- علامت‌های بیماری و سلامت نفس
۱۳۶	اصل ۳۱- کیفیت معالجه بیماری نفس
۱۴۱	اصل ۳۲- چهار خُلق اصلی
۱۴۳	مبدأ اخلاق بد و نیک
۱۴۳	دو صفت رذیله ضد حکمت
۱۴۴	دو صفت رذیله ضد شجاعت
۱۴۴	دو صفت رذیله ضد عفت
۱۴۴	صفت رذیله ضد عدالت

۱۴۵	آغاز پیدایش اخلاق بد و نیک
۱۴۶	اصلاح قوّه و هم
۱۴۸	اصل ۳۳- اخلاق خوب حقیقی و ظاهری
۱۵۲	تخلیه و تحلیه نفس
۱۵۵	فایده علم اخلاق
۱۵۷	جوان صاحب یقین
۱۵۹	اصل ۳۴- ماهیت انسان و حیوان و ملائکه
۱۶۳	اصل ۳۵- لذت و الم چهار قوه
۱۶۵	اصل ۳۶- دور تدریجی چهار قوه
۱۶۸	اصل ۳۷- اثر منشینی
۱۷۲	اصل ۳۸- عاینه نفس
۱۷۶	اصل ۳۹- یقظه و بفلت
۱۸۲	مربطه
۱۸۴	اصل ۴۰- مراقبت
۱۸۹	اصل ۴۱- حقیقت مراقبت و درجات آن
۱۹۶	اصل ۴۲- مراقبت و نظر دوّم
۱۹۹	شریعت، طریقت، حقیقت
۲۰۳	اصل ۴۳- محاسبه
۲۱۰	اصل ۴۴- معاتبه
۲۱۵	اصل ۴۵- مجاهدت
۲۲۵	اصل ۴۶- مکاشفه
۲۲۶	جوان متقیّن
۲۲۸	اثر گناه و عمل نیک
۲۳۰	جوان عابد
۲۳۳	اصل ۴۷- معاقبه
۲۳۶	توبه و معاقبه
۲۴۱	اصل ۴۸- تفکر
۲۴۶	تفکر صحیح و باطل

۲۴۸	کیفیت تفکر در خلق الله
۲۵۱	اندیشیدن در خلقت انسان
۲۶۳	معادن زمین
۲۶۴	اقسام حیوانات
۲۶۵	عجایب دریاها
۲۶۷	عجایب هوا
۲۶۷	عجایب آسمانها
۲۷۲	اصل ۳۹- علم
۲۷۵	انواع امام
۲۷۹	اصل ۵۰- حکمت و جهل
۲۸۰	جهل سیط و مرکب
۲۸۱	شک
۲۸۲	یقین
۲۸۴	علامات الموقن
۲۸۶	اصل ۵۱- قانون و اخلاق نیکو توید
۲۸۷	سه نوع عبادت
۲۹۱	حبّ و سبب اخلاص
۲۹۴	اما اخلاص خداوند بنده را برای خود
۲۹۷	وسوسه و الهام
۲۹۹	مراتب چهارگانه ذکر
۳۰۱	اصل ۵۲- حکمت و طرفین آن
۳۰۷	اصل ۵۳- مکر
۳۱۰	امانت
۳۱۳	اصل ۵۴- اخلاص
۳۱۸	اصل ۵۵- ریا
۳۲۵	اصل ۵۶- تواضع
۳۳۲	اصل ۵۷- تکبر
۳۳۵	عوامل تکبر

۳۴۲	اصل ۵۸- تکبر و تواضع غیر ممدوح
۳۴۵	اصل ۵۹- عجب
۳۵۴	اصل ۶۰- حسد
۳۶۱	داستان عجیب در حسد
۳۶۲	اصل ۶۱- کینه‌توزی
۳۶۶	اصل ۶۲- عفو
۳۷۱	اصل ۶۳- غیبت
۳۷۵	استماع غیبت
۳۷۶	معاملهٔ مرض غیبت
۳۷۷	موارد جواز غیبت
۳۷۹	اصل ۶۴- مدح و ستایش
۳۸۰	ستایش و مدح مساین
۳۸۱	مدح دروغ و مسکانه
۳۸۲	حبّ مدح
۳۸۸	اصل ۶۵- راستی و دروغ
۳۹۲	اصل ۶۶- دروغ
۳۹۶	دروغ و فساد هر چیز
۳۹۶	دروغ بستن بر خدا
۳۹۷	بدعت
۳۹۹	شهادت دروغ
۴۰۱	دروغ بستن بر خدا
۴۰۲	رسوایی امیر حسین
۴۰۳	صدق و کذب در رفتار
۴۰۳	الاخلاص والزیاء
۴۰۹	دروغ در عبادت
۴۱۲	کذب در اخلاق
۴۱۳	زبان و عقل
۴۱۷	موارد جواز دروغ

۴۱۸	دروغ و توریه
۴۱۹	اصل ۶۷- مدارات با مردم
۴۲۲	عبدالله بن ابی
۴۲۴	اصل ۶۸- رفیق
۴۲۹	اصل ۶۹- عبرت
۴۳۰	پادشاه هوشیار
۴۴۲	اصل ۷۰- فریب دنیا
۴۴۸	عبایه زوجه یحیی برمکی
۴۴۹	التمناه : نتر زحمان پسر منذر
۴۴۹	پسر علی بن یحیی برمکی
۴۵۱	فریب خوردن به خداوند
۴۵۲	فریب امیدواران
۴۵۵	فریب نسب
۴۵۶	زید بن موسی بن جعفر
۴۵۹	اصل ۷۱- فریب علم
۴۶۵	اصل ۷۲- فریب عبادت
۴۶۷	اصل ۷۳- فریب وعظ
۴۶۹	مؤدب مردم
۴۷۳	اصل ۷۴- فریب گمراهی
۴۷۶	فریب منافقین
۴۷۷	پیدایش و فریب صوفیه
۴۸۰	تأیید دین با بی دین
۴۸۳	اصل ۷۵- چاره فریبها
۴۸۷	اشتیاق یوسف <small>علیه السلام</small> به بهشت
۴۸۹	اصل ۷۶- آرزو
۴۹۵	آرزومندی به خداوند
۴۹۷	اصل ۷۷- طمع
۵۰۱	طمع ممدوح

۵۰۳	اصل ۷۸ - سؤال
۵۰۷	داستان شگفت آور
۵۱۲	اصل ۷۹ - آزادی
۵۱۵	آزادی معنوی و مادی
۵۱۵	مفهوم آزادی غرب
۵۱۷	اصل ۸۰ - زهد
۵۲۲	موجبات زهد
۵۲۴	ثمرات زهد
۵۲۵	زهد، المکاشفة
۵۲۷	زهد، امد مؤمنین
۵۳۰	زهد رسول الله ﷺ
۵۳۴	ورع
۵۳۸	ورع شیخ محمد ابن سائب المعالم
۵۳۹	ورع صفوان بن ید
۵۴۰	ورع مقدس اردبیلی
۵۴۰	ورع و تقوی
۵۴۱	معنی تقوی
۵۴۳	فهرست مأخذ

مقدمه

علم اخلاق علمی است در آن از خوی‌ها و خصلت‌هایی بحث می‌شود که هر یک از آنها در اثر تکرار اعمال بی‌زنی مخصوص در صفحه نفس و روح انسان نقش می‌بندد و منشأ صدور اعمال و خصوص می‌گردد. یعنی پیش از نقش بستن آن صفت‌ها اعمال به صعوبت صادر می‌شود و پس از عادت گرفتن و نقش بستن به آسانی و سهولت صادر می‌گردد.

پیامبران الهی از جانب پروردگار عالم مبعوث شده‌اند تا صفت‌های بد را که منشأ صدور اعمال بد هستند از نفس‌های انسان‌ها زایل کنند تا اعمال بد در میان انسان‌ها واقع نشود و صفت‌های نیک در نفس انسان‌ها نقش‌بندد و منشأ صدور اعمال نیک گردد. از پیامبر اسلام ﷺ نقل شده:

إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ

جز این نیست برانگیخته شدم تا بهترین خوی‌ها را تکمیل نمایم.

با توجه به اهمیت علم اخلاق در آیات قرآن مجید و احادیث چهارده معصوم علیهم‌السلام اصول و امهات مسائل این علم بیان شده و علماء درباره آن کتاب‌ها نوشته و تحقیقاتی به عمل آورده و مطالبی بیان فرموده‌اند، اگر مطالب علماء اخلاق با اصول و مطالبی که در قرآن مجید و روایات ائمه اطهار علیهم‌السلام درباره این علم بیان شده مطابقت داشته باشد،

صحیح و مفید و قابل اعتبار است و اگر با این دو منبع مطابقت نداشته باشد، بی فایده و قابل اعتنا نیست.

در این کتاب سعی شده مطالب مربوط به علم اخلاق از قرآن مجید و گفتار و رفتار ائمه اطهار علیهم السلام اتخاذ شود و در هر اصل، روایات و آیاتی به تناسب آن اصل نقل شده و از نقل کردن نظرات اشخاصی که درباره این علم سخن گفته و کتاب نوشته اند و منبع سخنان آنها قرآن مجید و رفتار و گفتار ائمه معصومین علیهم السلام نبوده، خودداری شده است.

امام باقر علیه السلام به سلمه بن کهیل و حکم بن عیینه فرمود: به مشرق بروید و به مغرب بروید عالم در سینه نمی یابید مگر اینکه از نزد ما اهل بیت بیرون آمده است.^۱

بماند، از ساین نظم و ترتیب ز ما هر ذره خاک افتاده جایی
مگر احادیثی از ما، ز رحمت کند در حق درویشان دعایی

۱. بحار الانوار، ج ۲، ص ۹۲.